

Basal Statistik

Logistisk regression mm.

Lene Theil Skovgaard

28. oktober 2019

Logistisk regression mm.

- ▶ Modeller for binært outcome
 - ▶ Repetition vedrørende tabeller
 - ▶ **Logistisk regression**
 - ▶ Modelkontrol
 - ▶ Alternative links
- ▶ Ordinal regression
 - og hvis vi når det...:
- ▶ Poisson regression

Hjemmesider:

http://publicifsv.sund.ku.dk/~lts/basal19_2

E-mail: ltsk@sund.ku.dk

1 / 117

2 / 117

Typer af outcome

- ▶ Kvantitative data
 - Den generelle lineære model
- ▶ **Binære data** 0/1-data
 - Logistisk regression
- ▶ **Ordinale** data
 - Proportional odds regression, Ordinal regression
- ▶ **Tælledata**
 - Poisson regression
- ▶ Censurerede data (overlevelsesdata)
 - Cox regression

Eksempel fra tidligere: Farveblindhed og køn

	Farveblindhed?		Total
	nej	ja	
Piger	119	1	120
Drenge	144	6	150
Total	263	7	270

Outcome Y: Farveblindhed
dikotom, 0/1, nej/ja

Kovariat: Køn:
dikotom, 0/1, pige/dreng

Er farveblindhed lige hyppigt blandt drenge og piger?, dvs.
Er farveblindhed **uafhængig** af køn?

p_d Sandsynlighed for farveblindhed blandt drenge

p_p Sandsynlighed for farveblindhed blandt piger

Hypotese: $p_d = p_p$

3 / 117

4 / 117

Mål for kønseffekt på farveblindhed

f.eks. drenge vs. piger:

Differens: $p_d - p_p$

Risk Ratio: $RR = \frac{p_d}{p_p}$

Odds Ratio: $OR = \frac{p_d/(1-p_d)}{p_p/(1-p_p)}$

5 / 117

Test for uafhængighed

Hypotese: $p_d = p_p$ (RR=OR=1)

testes med

- Chi-i-anden test (χ^2 -test),
med mindre tabellerne er ret tynde, dvs.
hvis der er forventede værdier under 5...

Så bruges i stedet

- Fishers eksakte test
(kan altid anvendes)

som altså er test for uafhængighed,
mellem kovariat (køn) og outcome (farveblindhed)

6 / 117

Test af hypotesen om uafhængighed

Se kode s. 93

gender	farveblind		
	ja	nej	Total
dreng	6	144	150
	3.8889	146.11	
	4.00	96.00	
pige	1	119	120
	3.1111	116.89	
	0.83	99.17	
Total	7	263	270

7 / 117

Output, fortsat

Statistics for Table of gender by farveblind

Statistic	DF	Value	Prob
Chi-Square	1	2.6472	0.1037
Likelihood Ratio Chi-Square	1	3.0022	0.0832
Continuity Adj. Chi-Square	1	1.5418	0.2144

WARNING: 50% of the cells have expected counts less than 5. Chi-Square may not be a valid test.

Fisher's Exact Test

Two-sided Pr <= P 0.1364

Vi kan altså *ikke afvise*, at forekomsten af farveblindhed er ens for drenge og piger (P=0.14)

8 / 117

Output, fortsat

Differens mellem sandsynlighederne

$\hat{p}_d - \hat{p}_p = 0.0317$, $CI = (-0.0890, 0.1517)$:

Statistics for Table of gender by farveblind
Column 1 Risk Estimates

	Risk	ASE	(Asymptotic) 95% Confidence Limits	(Exact) 95% Confidence Limits
Row 1	0.0400	0.0160	0.0053 0.0747	0.0148 0.0850
Row 2	0.0083	0.0083	0.0000 0.0288	0.0002 0.0456
Total	0.0259	0.0097	0.0051 0.0467	0.0105 0.0527
Difference	0.0317	0.0180	-0.0112 0.0745	-0.0890 0.1517

Difference is (Row 1 - Row 2)

Der er altså ca. **3% flere drenge end piger**, der er farveblinde.

9 / 117

Output, fortsat

Odds ratio (OR=4.96) og **risk ratio = relativ risiko** (RR=4.80),
option relrisk (Col1 er *farveblind="ja"*):

Estimates of the Relative Risk (Row1/Row2)

Type of Study	Value	95% Confidence Limits	
Case-Control (Odds Ratio)	4.9583	0.5887	41.7605
Cohort (Col1 Risk)	4.8000	0.5858	39.3291
Cohort (Col2 Risk)	0.9681	0.9333	1.0041

Der er altså ca. **5 gange så mange drenge som piger**, der er farveblinde.

Bemærk, at $OR \approx RR$, da farveblindhed er sjældent forekommende

10 / 117

Nyt eksempel: Postoperative sårinfektioner

194 patienter opereret på Frederiksberg Hospital.

For hver patient i registreres:

- ▶ x_{i1} =optid, operationens varighed i minutter
- ▶ x_{i2} =alder, i år
- ▶ y_i =infektion=

$$\begin{cases} 1 : \text{postoperativ sårinfektion (n=23)} \\ 0 : \text{ingen postoperativ sårinfektion (n=171)} \end{cases}$$

Variable	N	Mean	Std Dev	Minimum	Maximum
infektion	194	0.1185567	0.3241026	0	1.0000000
optid	194	93.9432990	63.7111510	5.0000000	390.0000000
alder	194	55.9690722	25.0143808	7.0000000	90.0000000

11 / 117

Problemstilling

Hvordan afhænger sandsynligheden for at få postoperativ sårinfektion af alder og operationstid?

Outcome: Sårinfektion ja/nej,
et binært/dikotomt outcome (0-1 variabel)

Kovariater vælges her som:

- ▶ Patientens alder, som lineær effekt
(evt. som alder pr. 10-år ved at skalere til
 $\text{alder}_{10} = \text{alder}/10$)
- ▶ Indikator for operationsvarighed over 2 timer:

$$\text{over2timer} = \begin{cases} 1 : \text{hvis optid} > 120 \\ 0 : \text{ellers} \end{cases}$$

Model for p_i 'erne? Først plejer vi at tegne...

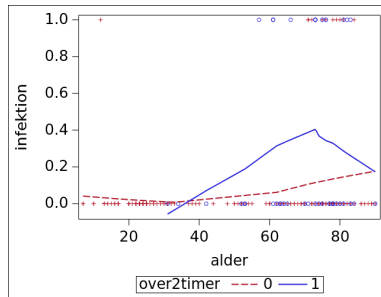
12 / 117

Figurer

Plot af infektion vs. alder, med loess-smoother

Blå: over 2 timer, Rød: under 2 timer


```
proc sgplot data=infektion;
  loess Y=infektion X=alder /
  group=over2timer smooth=0.8;
run;
```

Figurene er rigtigt grimme,
når outcome kun antager 2 forskellige værdier

13 / 117

Model for p_i 'erne

Adskillige ting *dur ikke* i denne situation med binært outcome og kvantitativ kovariat (her alder):

- ▶ Figurer er ikke særlig kønne, fordi outcome er binært
- ▶ Tabeller *dur ikke*, fordi alder har for mange værdier – her 68 forskellige aldre
- ▶ Den sædvanlige linearitetsantagelse (for effekten af kovariaten alder) er ikke god for sandsynligheder, fordi en linie ikke er begrænset, hverken nedadtil eller opadtil, så vi kommer let udenfor området mellem 0 og 1
 - og det er mildest talt ikke så rart, når man har med sandsynligheder at gøre

14 / 117

Model for p_i 'erne, fortsat

Vi har brug for at **transformere** p_i 'erne, før vi kan antage linearitet

- ▶ Derfor bruger man en funktion $g(p_i)$, kaldet **link**-funktionen, og antager linearitet på denne skala.

$$\eta_i = g(p_i) = \beta_0 + \beta_1 \text{alder}_i + \beta_2 \text{over2timer}_i$$

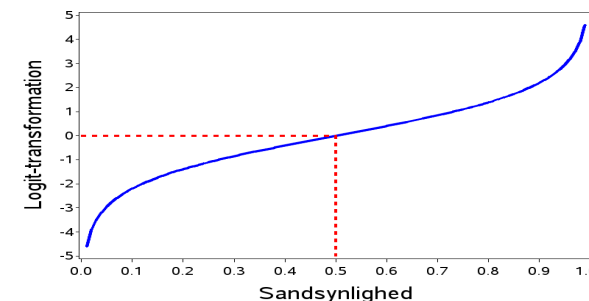
Den hyppigst anvendte funktion er **logit**-funktionen, og analysen kaldes derfor **logistisk regression**:

$$\eta_i = g(p_i) = \text{logit}(p_i) = \log\left(\frac{p_i}{1 - p_i}\right)$$

15 / 117

Logit funktionen

Sandsynligheder tæt på 0 giver store negative logit-værdier,
Sandsynligheder tæt på 1 giver store positive logit-værdier

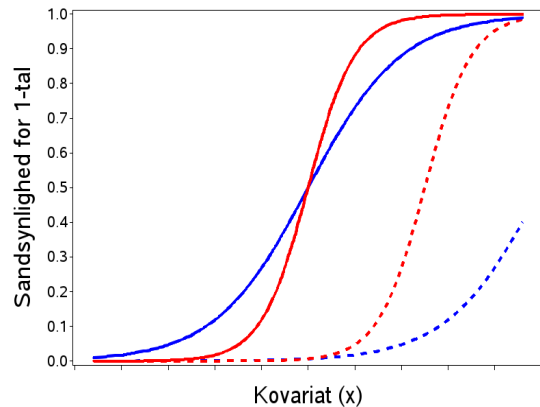
Så på denne skala giver det mening at bygge lineære modeller

16 / 117

Logistiske kurver – for en enkelt kovariat, x

$$p(x) = g^{-1}(\eta) = \frac{\exp(\beta_0 + \beta_1 x)}{1 + \exp(\beta_0 + \beta_1 x)}$$

Parameterværdier:

- ▶ β_0 : -5, 0
- ▶ β_1 : 1, 2

17 / 117

Fortolkning af parametre - for en enkelt kovariat

Model: $Y_i \sim \text{Binomial}(1, p_i)$, hvor $\text{logit}(p_i) = \beta_0 + \beta_1 x_i$

Sammenlign to personer, A og B, med alder $x_A = a$ hhv. $x_B = a + 10$, altså med en aldersforskel på 10 år:

Person B: $\text{logit}(p_B) = \beta_0 + \beta_1 \times (a + 10)$

Person A: $\text{logit}(p_A) = \beta_0 + \beta_1 \times a$

Forskel: $\text{logit}(p_B) - \text{logit}(p_A) = \beta_1 \times 10$

Men $\text{logit}(p_B) - \text{logit}(p_A) = \log(OR)$

og derfor er **Odds Ratio** for infektion for person B vs. person A netop

$OR = \exp(\beta_1 \times 10)$, fordi der var 10 års forskel på de to personer.

18 / 117

Fortolkning af parametre - for to kovariater

Nu er

$$\text{logit}(p_i) = \beta_0 + \beta_1 x_{1i} + \beta_2 x_{2i}$$

Sammenlign igen to personer, A og B, med alder $x_{1A} = a$ hhv. $x_{1B} = a + 10$, altså med en aldersforskel på 10 år, men **samme operationsvarighed(sgruppe)** $x_{2A} = x_{2B} = b$:

Person B: $\text{logit}(p_B) = \beta_0 + \beta_1 \times (a + 10) + \beta_2 \times b$

Person A: $\text{logit}(p_A) = \beta_0 + \beta_1 \times a + \beta_2 \times b$

Forskel: $\text{logit}(p_B) - \text{logit}(p_A) = \beta_1 \times 10$

altså **samme svar** som ved en enkelt kovariat, ganske som i almindelig regression

19 / 117

Fortolkning af parametre, fortsat

Fortolkning af interceptet, β_0

- ▶ har (som altid) noget at gøre med en person, hvor alle kovariater er 0, nemlig $\log(\frac{p}{1-p})$ for en sådan person.
- ▶ dvs. her en nyfødt (alder=0), der har en operationstid på under 2 timer (over2timer=0)

Dette er irrelevant!

For at få et fortolkeligt intercept, kan vi i stedet **centrere** alderen ved f.eks. 50 år, altså benytte kovariaten

$\text{alder_minus50} = \text{alder} - 50$

eller (i SAS) benytte **estimate-sætninger**

20 / 117

Software til logistisk regression

- ▶ SAS
 - ▶ LOGISTIC: let, kan anvendes til ordinale data
<http://www.ats.ucla.edu/stat/sas/dae/logit.htm>
 - ▶ GENMOD: minder om GLM, kan anvende andre links og andre fordelinger, men kræver lidt mere kodning
<http://support.sas.com/kb/42/728.html>
- ▶ SPSS: Analyze/Regression/Binary Logistic
<https://www.youtube.com/watch?v=zj15KUXtC7M>
<http://www.ats.ucla.edu/stat/spss/topics>
- ▶ R: glm
<http://www.statmethods.net/advstats/glm.html>
- ▶ STATA: logit
<http://www.ats.ucla.edu/stat/stata/dae/logit.htm>

21 / 117

Software til logistisk regression - HUSK

Hvis man ikke passer på, kommer man til at benytte en sædvanlig normalfordelingsmodel

– ikke så smart, når outcome kun kan være 0 eller 1

Sørg for at få specificeret:

- ▶ Fordelingen: Binomial eller Bernoulli (Binomial med N=1) (dist=binomial)
- ▶ Link-funktionen, der vælger hvilken skala, vi benytter til den lineære struktur, sædvanligvis *logit* (link=logit), men evt. en anden — hvis man har styr på, hvad man gør
- ▶ hvad "event" er, altså om man vil modellere sandsynlighed for et 1-tal eller et 0 (event='1')

22 / 117

Logistisk regression i praksis

De to procedurer i SAS

- ▶ Den *nemme*: PROC LOGISTIC:


```
proc logistic data=infektion;
  class over2timer / param=glm;
  model infektion(event="1") = over2timer alder;
run ;
```
- ▶ Den *der kan noget mere*: PROC GENMOD:


```
proc genmod descending data=infektion;
  class over2timer;
  model infektion = over2timer alder
    / dist = binomial link = logit ;
run ;
```

Yderligere kode bagest, s. 95-102

23 / 117

Output fra logistisk regression

her fra PROC LOGISTIC

Analysis of Maximum Likelihood Estimates					
Parameter	DF	Estimate	Standard Error	Wald Chi-Square	Pr > ChiSq
Intercept	1	-4.7362	1.0786	19.2823	<.0001
over2timer 1	1	1.3292	0.4729	7.8986	0.0049
over2timer 0	0	0	.	.	.
alder	1	0.0355	0.0149	5.6610	0.0173

Odds Ratio Estimates			
Effect	Point Estimate	95% Wald Confidence Limits	
over2timer 1 vs 0	3.778	1.495 9.546	
alder	1.036	1.006 1.067	

Selve parameterestimerne er på log-odds skala, og derfor ikke umiddelbart fortolkelige, på nær fortegnet.

Se i stedet på Odds-ratio (nederst, jvf s. 18-19)

24 / 117

Kommentarer til output

Fokus er på Odds-ratio (dvs. **forholdet mellem odds**) for komplikation **mellem to niveauer** af en kovariat, **for fastholdt værdi af de øvrige kovariater**

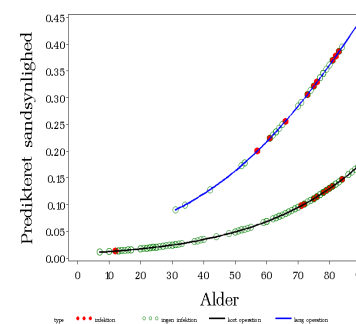
- Personer med en operationsvarighed over 2 timer har en odds for sårinfektion, der er 3.78 gange højere end dem med en operationsvarighed under 2 timer **på samme alder** (CI: 1.50, 9.55).
- For en patientpopulation, der har alderen $X+10$ år, vil odds (forholdet mellem patienter der får hhv. ikke får sårinfektion) være en faktor $1.036^{10} = 1.42$ større end hos en patientpopulation, der har alderen X år (forudsat at de to populationer har **lige lang operationstid**). Det svarer til, at odds er øget med 42%, med CI: 6%-91% (tilbagetransformeret fra 1.006^{10} hhv. 1.067^{10})

25 / 117

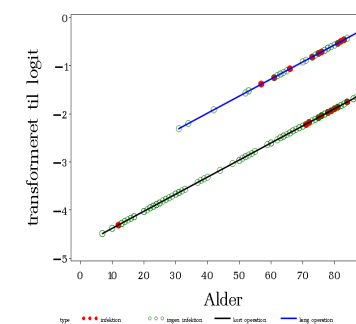

Predikterede sandsynligheder for postoperativ sårinfektion

På sandsynligheds-skala

På logit-skala

Kurverne er (parallelle) rette linier på logit-skala

En figur svarende til kurverne til venstre genereres automatisk i SAS, PROC LOGISTIC, (den til højre er kun for forståelsen).

26 / 117

*Inhomogene populationer

Ofte er der uerkendte kovariater (kunne f.eks. være køn), og så er der større forskel på personerne end modellen angiver (overspredning)

Effekt af manglende kovariater

- De "sædvanlige" pga confounding
- De "nye", som skyldes ikke-linearitet af logit-funktionen
 - Undervurdering af effekter**, her alder
 - Undervurdering af standard errors

Det, modellen udtaler sig om, er nemlig en sammenligning af 2 personpopulationer (**af blandet køn**) med forskellig alder – og det giver ikke nødvendigvis det samme som en tilsvarende sammenligning, opdelt på køn.

27 / 117

Et simpelt eksempel

med tænkte sandsynligheder (f.eks. for infektion) ved alder 30 og 40 år, for hhv. mænd og kvinder:

Køn	30 år	40 år	Differens	log(OR)	OR
Mænd	0.2	0.4	0.2	0.981	2.67
Kvinder	0.6	0.8	0.2	0.981	2.67
Alle	0.4	0.6	0.2	0.811	2.25

Begge køn har $OR=2.67$ for infektion ved 40 år i forhold til ved 30 år, **men** på "populationsniveau" har vi $OR=2.25$

Gennemsnittet af subpopulationernes OR'er (som her for nemheds skyld er ens) er altid større end OR udregnet for hele populationen.

28 / 117

Konsekvens for randomiserede undersøgelser

Her er der pr. definition *ingen* confounding, men størrelsen af Odds Ratio for behandlingseffekt *kan alligevel afhænge af populationssammensætningen!*

- ▶ Hvis der er restriktive inklusionskriterier, bliver OR formentlig stort
- ▶ Hvis der "blot" er samlet revl og krat, bliver OR formentlig mindre

Det er altså helt og holdent spørgsmålets præcisering, der afgør svaret....

Det er ikke *evidensen* (P-værdien), der refereres til, men selve estimatet.

29 / 117

Confounding og inhomogeniteter

Hvad hvis vi sammenligner to populationer med 10 års forskel *uden at tage hensyn til operationstid*, dvs. kun med alder som kovariat?

Så får vi formentlig noget

- ▶ *større*, fordi der er *confounding* mellem alder og operationstid, idet de ældre generelt har længere operationstid

Analysis Variable : alder				
over2timer	N Obs	Mean	Minimum	Maximum
0	152	52.4013158	7.0000000	90.0000000
1	42	68.8809524	31.0000000	90.0000000

- ▶ *mindre*, fordi vi tager gennemsnit over nogle mere inhomogene populationer

(Forskellen er dog ikke stor, se venstre kolonne af tabel s. 31)

30 / 117

OR estimater for infektion i forskellige modeller

Outcome: infektion	Effekt af	
Kovariater i model	10 år ældre OR (CI)	operationstid > 2 timer OR (CI)
<i>kun</i> alder	1.48 (1.13, 1.93) P=0.0043	–
<i>kun</i> over2timer	–	5.13 (2.07, 12.71) P=0.0004
alder <i>og</i> over2timer	1.43 (1.06, 1.91) P=0.017	3.78 (1.50, 9.55) P=0.0049

31 / 117

Tilbage til modellen

Var den fornuftig ud fra et anvendelses-synspunkt?

1. *Fik vi stillet et relevant spørgsmål?*
– det stod forhåbentlig i protokollen
2. *Fik vi opstillet en model,*
der tillod at besvare dette spørgsmål?
– var det f.eks. en *interaktion*, der var i fokus?
3. *Har vi leveret et fyldestgørende svar?*
og har vi husket at kvantificere, med konfidensinterval?

Og så er der jo lige det med *modelkontrol*.....:

Har vi modelleret det så tilpas godt, så vi også *tror* på svaret?

32 / 117

Interaktion

Har operationsvarigheden en *større* betydning for ældre mennesker end for yngre?

Inkluder interaktionen mellem operationsvarighed og alder, i form af effekten `over2timer*alder`

Analysis of Maximum Likelihood Estimates

Parameter	DF	Estimate	Standard Error	Wald Chi-Square	Pr > ChiSq
Intercept	1	-4.9485	1.2864	14.7981	0.0001
over2timer	1	2.1998	2.4780	0.7881	0.3747
over2timer	0	0	.	.	.
alder	1	0.0385	0.0178	4.6879	0.0304
alder*over2timer	1	-0.0123	0.0344	0.1275	0.7210
alder*over2timer	0	0	.	.	.

Her ser vi kun på P-værdierne

Hvis (når) vi vil vide noget om Odds Ratioer, må vi selv specificere yderligere...eller opdele

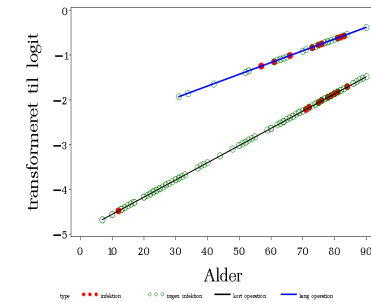
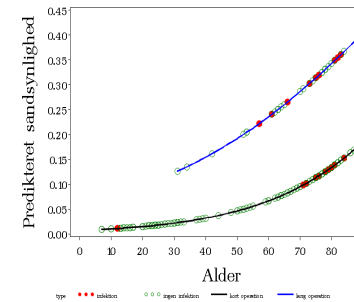
33 / 117

Interaktion mellem alder og operationsvarighed

På sandsynligheds-skala

På logit-skala

Der ses ikke nogen tegn på interaktion ($P=0.72$), se s. 33

34 / 117

Modelkontrol

Vi havde oprindeligt antaget **additivitet** mellem alder og operationsvarighed, samt **linearitet** for alderseffekten (på logit-skala).

Numerisk modelkontrol:

- Overall goodness of fit (s. 36-38, kode s. 103)
- **Linearitet:**
Tilføj logarimeret kovariat, Lineære splines, eller evt. kvadratled ("velkendt", s. 39-42, kode s. 104)
- **Additivitet:**
Check for interaktion (har vi lige gjort s. 33-34, "velkendt")

Grafisk modelkontrol:

- Residualplots (s. 43-45)
- Diagnostic plots (s. 46-47)

35 / 117

* Overall Goodness-of-fit

for modellen s. 23 (se kode s. 103)

- Observationerne inddeles i 10 ca. lige store grupper, baseret på stigende predikteret sandsynlighed for infektion
- I hver gruppe sammenlignes observerede og forventede antal af infektioner, og
- Størrelserne $\frac{(OBS - N\hat{p})^2}{N\hat{p}(1-\hat{p})}$ sammenlægges til en **approximativ** χ^2 -teststørrelse med 8 frihedsgrader (antal grupper minus 2)

Her finder vi $\chi^2 = 6.67 \sim \chi^2(8) \Rightarrow P = 0.57$ og dermed intet tegn på problemer med modellen

36 / 117

Goodness-of-fit i praksis

sædvanligvis kaldt **Hosmer-Lemeshow**-testet:

```
proc logistic data=infektion;
  class over2timer / param=GLM;
  model infektion(event="1") = over2timer alder
    / lackfit link=logit ;
run ;
```

Bemærk:

I tilfælde af sparsomme data kan inddelingen have en del indflydelse på testet, dvs. *det er meget ustabil*. F.eks. kan det ændre sig, hvis man skifter til at se på det modsatte outcome, altså event="0" (her $P=0.13$ vs. $P=0.57$).

37 / 117

Output fra lackfit i LOGISTIC

Se kode foregående side

Partition for the Hosmer and Lemeshow Test

Group	Total	infektion = 1		infektion = 0	
		Observed	Expected	Observed	Expected
1	19	1	0.26	18	18.74
2	19	0	0.36	19	18.64
3	19	0	0.45	19	18.55
4	19	0	0.99	19	18.01
5	20	2	1.73	18	18.27
6	18	3	1.96	15	16.04
7	21	3	2.61	18	18.39
8	19	2	2.79	17	16.21
9	21	7	5.07	14	15.93
10	19	5	6.79	14	12.21

Hosmer and Lemeshow Goodness-of-Fit Test
 Chi-Square DF Pr > ChiSq
 6.6674 8 0.5729

Med en P-værdi på 0.57 ses ingen generel afvigelse fra modellen **men testet er som nævnt meget ustabil ved små datasæt**

38 / 117

Alderseffekt modelleret med både alder og log(alder)

$$\text{logit}(p) = \beta_0 + \beta_1 \cdot 1_{\text{optid} > 2} + \beta_2 \cdot (\text{alder} - 50) + \beta_3 \cdot (\log_{1.1}(\text{alder}) - \log_{1.1}(50))$$

Output (se kode s. 104):

Analysis of Maximum Likelihood Estimates

Parameter	DF	Estimate	Standard Error	Wald Chi-Square	Pr > ChiSq
Intercept	1	-3.2099	0.5731	31.3681	<.0001
over2timer	1	1.3931	0.4875	8.1671	0.0043
over2timer	0	0	.	.	.
alder_minus50	1	0.0693	0.0510	1.8426	0.1746
logalder50	1	-0.1515	0.2113	0.5138	0.4735

Odds Ratio Estimates

Effect	Point Estimate	95% Wald Confidence Limits
over2timer	1 vs 0	4.027 1.549 10.470

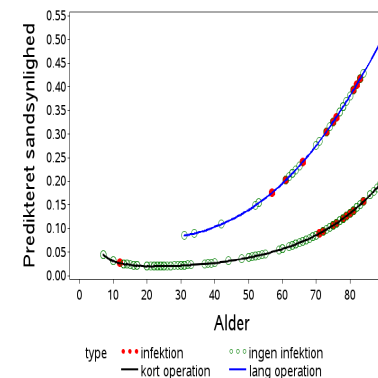
Meget ringe indikation af afvigelse fra linearitet ($P = 0.47$)

39 / 117

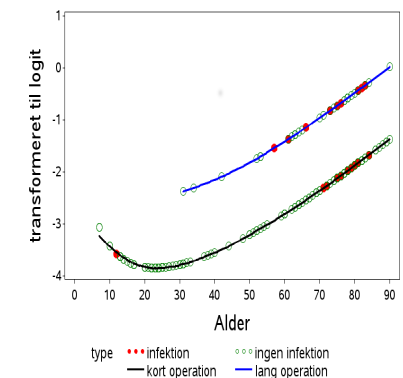

Effekten af alder og log(alder)

På sandsynligheds-skala

På logit-skala

40 / 117

Effekten af alder som lineær spline

med knæk ved 60 og 75 år får vi **outputtet** (kode s. 104):

Parameter	DF	Estimate	Standard Error	Chi-Square	Pr > ChiSq
Intercept	1	-4.6933	1.6096	8.5023	0.0035
over2timer 1	1	1.3143	0.4905	7.1783	0.0074
over2timer 0	0	0	.	.	.
alder	1	0.0284	0.0332	0.7307	0.3927
alder_over60	1	0.0730	0.0819	0.7956	0.3724
alder_over75	1	-0.2002	0.1229	2.6523	0.1034

Effect	Point Estimate	95% Wald Confidence Limits
over2timer 1 vs 0	3.722	1.423 9.735

En vis indikation for afvigelse fra linearitet ved 75 år ($P = 0.10$), men...

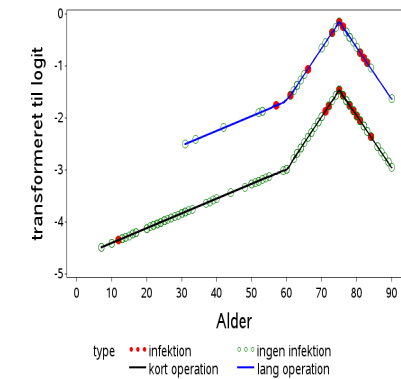
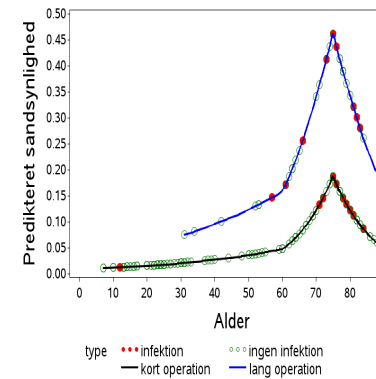
41 / 117

Effekten af alder som lineær spline

På sandsynligheds-skala

På logit-skala

Intet signifikant knæk, men dog en tendens.....

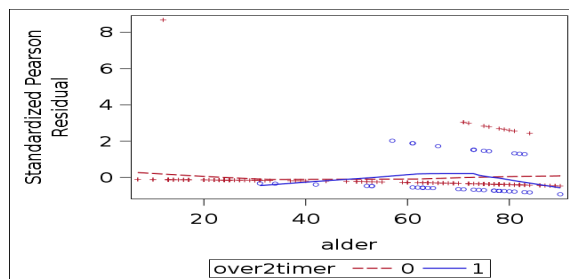
Tror vi på den?

42 / 117

Modelkontrol

Den sædvanlige konstruktion af residualer ($r_i = y_i - \hat{p}_i$) giver nogle forfærdeligt grimme figurer, f.eks.

og her er endda standardiseret til

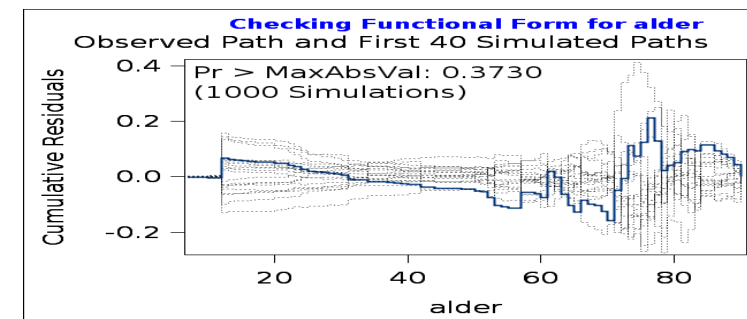
$$e_i = \frac{r_i}{\sqrt{\hat{p}_i(1 - \hat{p}_i)}}$$

Se kode s. 105
43 / 117

Modelkontrol, fortsat

Der kan være en fordel i at se på **kumulerede residualer**, kumuleret fra lave til høje aldre (se kode s. 106):

Her er indlagt 40 forløb, simuleret under forudsætning af en korrekt model. **Falder det aktuelle (fed streg) forløb udenfor?**

44 / 117

Modelkontrol, fortsat

Figuren på forrige side kan vurderes visuelt, men man kan også lave et **numerisk check** på den maksimale afvigelse fra 0, her baseret på 1000 simulationer.

Vi finder $P=0.37$ (fremgår af selve figuren), og dermed ingen evidens for en gal modellering af alderseffekten.

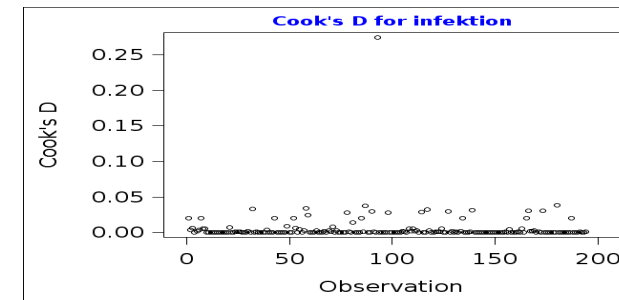
Koden ses på s. 106

45 / 117

Diagnostics – Cooks afstand

Cooks afstand: (mål for den enkelte observations indflydelse på estimererne), her plottet op mod observationsnummeret (kode s. 107)

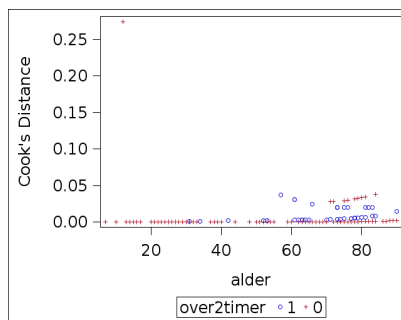
Bemærk den enkelte observation med stor Cook

46 / 117

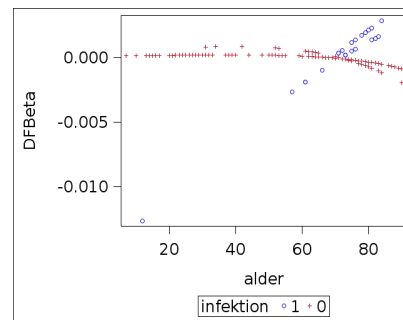

Diagnostic plots (kode s. 107)

Cooks afstand vs. alder
blå: lang operationstid

Effekt på alders-estimat
vs. alder, blå: infektion

Her kan vi se, at observationen med stor indflydelse er ung, med en kort operationstid, **men med infektion**

47 / 117

Den suspekte person

Person nr. 93:

Obs	id	infektion	optid	alder	phat	reschi	stdreschi
93	93	1	55	12	0.013245	8.63127	8.67829
Obs	cookd	DFBeta1	DFBeta2	DFBeta3	DFBeta4		
93	0.27423	0.27218	0.071224	.	-0.012666		

Det drejer sig altså om en 12-årig patient, der til trods for kort operationstid, *alligevel* får en infektion.

Det er usædvanligt, og derfor ændres estimererne en del, hvis denne patient pilles ud.

Og hvilken begrundelse kunne der også være for det?

48 / 117

Konklusion

baseret på resultaterne fra s. 24

Analysis of Maximum Likelihood Estimates					
Parameter	DF	Estimate	Standard Error	Chi-Square	Pr > ChiSq
Intercept	1	-4.7362	1.0786	19.2823	<.0001
over2timer 1	1	1.3292	0.4729	7.8986	0.0049
over2timer 0	0	0	.	.	.
alder	1	0.0355	0.0149	5.6610	0.0173

Odds Ratio Estimates			
Effect	Point Estimate	95% Wald Confidence Limits	
over2timer 1 vs 0	3.778	1.495 9.546	
alder	1.036	1.006 1.067	

- ▶ Sample size er lidt for lille til, at man kan udtale sig meget sikkert omkring alderseffekten, men risikoen *ser ud til* at stige med alderen.
- ▶ Det er bedst at have en lav operationsvarighed (*surprise* 🤔)
Hvor *meget* bedre er dog ret usikkert (bredt konfidensinterval)

49 / 117

Odds ratio, Risk ratio og Risk differenser

Den **link-funktion**, der anvendes, afgør hvilket mål, der kommer ud af det

- ▶ logit-link er *default*, giver **Odds Ratio**
det brugte vi for at modellere infektioner
Dette link skal *altid* benyttes ved case-control studier.
- ▶ log-link giver **Risk Ratio** (relativ risiko)
det kunne vi f.eks. bruge på data vedr. **farveblindhed** (s. 51-52)
- ▶ identity-link giver **Risk difference**
det kan vi bruge til at lave trend test for **kejsersnit vs. skostørrelse** (s. 53ff)

logit er default, fordi det sikrer, at vi ikke kommer udenfor intervallet (0,1) med sandsynlighederne

50 / 117

Farveblindhed - igen

Risk Ratio (relativ risiko) estimeres ved at benytte **log-link**:

```
proc genmod data = farveblind;
class gender;
weight antal;
model farveblind = gender / dist=binomial link=log;
estimate "boys vs girls" gender 1 -1 / exp;
contrast "boys vs girls" gender 1 -1;
run;
```

Nederste linie af output på næste side viser, at den **relative risiko for farveblindhed for drenge vs. piger** er estimeret til 4.8, med konfidensgrænser (0.59, 39.33), altså *ingen signifikant forskel* (P=0.14), og en **meget usikker** bestemmelse af den relative risiko.

51 / 117

Output fra analyse med log-link

PROC GENMOD is modeling the probability that farveblind='ja'. One way to change this to model the probability that farveblind='nej' is to specify the DESCENDING option in the PROC statement.

Analysis Of Maximum Likelihood Parameter Estimates							
Parameter	DF	Estimate	Standard Error	Wald 95% Confidence Limits	Wald Chi-Square	Pr > ChiSq	
Intercept	1	-4.7875	0.9958	-6.7393 -2.8357	23.11	<.0001	
gender dreng	1	1.5686	1.0732	-0.5347 3.6720	2.14	0.1438	
gender pige	0	0.0000	0.0000	0.0000 0.0000	.	.	
Scale	0	1.0000	0.0000	1.0000 1.0000			

NOTE: The scale parameter was held fixed.

Contrast Estimate Results				
Label	L'Beta Estimate	L'Beta Confidence Limits		
boys vs girls	1.5686	-0.5347 3.6720		
Exp(boys vs girls)	4.8000	0.5858 39.3291		

Contrast	DF	Chi-Square	Pr > ChiSq	Type
boys vs girls	1	3.00	0.0832	LR

Se kommentarer til output på forrige side

52 / 117

Eksempel om kejsersnit vs. skostørrelse

351 fødende kvinder har fået registreret deres skostørrelse, samt om et kejsersnit blev aktuelt ved fødslen.

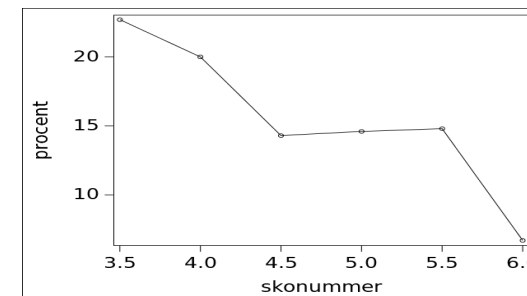
Kejsersnit	< 4		4		Skonummer 4.5 5		5.5	≥ 6	Total
	Ja	Nej	Ja	Nej	Ja	Nej	Ja	Nej	
Ja	5	17	7	28	6	36	7	41	43
Nej									308
I alt	22	35	35	42	42	48	54	150	351
% kejsersnit	22.7	20.0	14.3	14.6	14.8	6.7			12.3

Vi kunne have en hypotese om **faldende sandsynlighed for kejsersnit med stigende (sko)størrelse**

53 / 117

Frekvens af kejsersnit som funktion af skostørrelse

Måske er der linearitet i skostørrelse?

Dette *kunne* gå an her, fordi vi ikke er tæt på 0....

54 / 117

Test for trend

Modellen *antager* linearitet i skostørrelse: $p_i = \alpha - \beta \times sko_i$

og estimationen udføres som en regression i Binomial-fordelingen, med identity-link.

Data og kode:

```
skonummer total kejsersnit
3.5 22 5
4.0 35 7
4.5 42 6
5.0 48 7
5.5 54 8
6.0 150 10
```

```
proc genmod data = sko;
model kejsersnit/total = skonummer /
      dist=binomial link=identity;
run;
```

55 / 117

Output: Test for trend

altså med linearitet på selve sandsynligheds-skalaen

Criteria For Assessing Goodness Of Fit			
Criterion	DF	Value	Value/DF
Pearson Chi-Square	4	1.3741	0.3435

Analysis Of Maximum Likelihood Parameter Estimates							
Parameter	DF	Estimate	Standard Error	Wald Chi-Square	95% Confidence Limits	Wald Pr > ChiSq	
Intercept	1	0.4561	0.1296	0.2021	0.7100	12.39	0.0004
skonummer	1	-0.0636	0.0234	-0.1095	-0.0176	7.36	0.0067
Scale	0	1.0000	0.0000	1.0000	1.0000		

Ekstra risiko for kejsersnit, når skoene er et nummer **mindre**: 0.0636, CI=(0.0176, 0.1095), altså mellem 1.8 og 11.0%point

56 / 117

Trick: Modelkontrol af lineariteten

Lineariteten i skonommer var jo *en antagelse*.

Trick (i alle former for regression):

Når kovariaten kun antager så få værdier, kan linearitetsantagelsen checkes ved at sætte en kopi (skostr=skonommer;) ind som faktor oveni, og så teste, om denne kan undværes:

```
proc genmod descending data = sko;
class skostr;
model kejsersnit/total = skonommer skostr /
    dist=binomial link=identity type3;
run;
```

Modellen ville være den samme, hvis skonommer blev udeladt, men så ville vi ikke få testet for, om modellen med **kun skonommer** var fornuftig.

57 / 117

Output fra check af linearitet

LR Statistics For Type 3 Analysis

Source	DF	Chi-Square	Pr > ChiSq
skonommer	0	0.00	.
skostr	4	1.29	0.8624

Bemærk:

- ▶ Man kan *ikke* teste skonommer væk fra modellen, da dette ikke ændrer modellen
- ▶ Man kan *godt* teste skostr væk fra modellen, da man derved reducerer til en lineær effekt af skonommer

Lineariteten i skonommer ser rimelig ud (P=0.86)

58 / 117

Typer af outcome

Hidtil

- ▶ Kvantitative, Den generelle lineære model
- ▶ Dikotom (0/1), Logistisk regression

Nu følger en lille smule om:

- ▶ **Ordinale outcomes**
f.eks. fysisk formåen på en skala 1-2-3-4

og måske kan vi også nå (s. 78ff)

- ▶ **Tælledata** (uden øvre grænse), f.eks. antal metastaser

Poisson regression eller log-lineære modeller

59 / 117

Eksempel om leverfibrose

Ordinalt outcome: Leverfibrose, grad 0,1,2 eller 3

Kovariater:

3 blodmarkører relateret til fibrose: **HA, YKL40, PIIINP**

Problemstilling:

Hvad kan vi sige om fibrosegrad ud fra måling af disse 3 blodmarkører?

The MEANS Procedure

Variable	N	Mean	Std Dev	Minimum	Maximum
fibrosegrad	129	1.4263566	0.9903850	0	3.0000000
ykl40	129	533.5116279	602.2934049	50.0000000	4850.00
piiinp	127	13.4149606	12.4887192	1.7000000	70.0000000
ha	128	318.4531250	658.9499624	21.0000000	4730.00

(Julia Johansen, KKHH)

60 / 117

Ordinale data

- ▶ data på en rangskala
- ▶ afstand mellem responskategorier kendes ikke, eller er udefineret
- ▶ evt. en underliggende kvantitativ skala

Vi sidder mellem to stole:

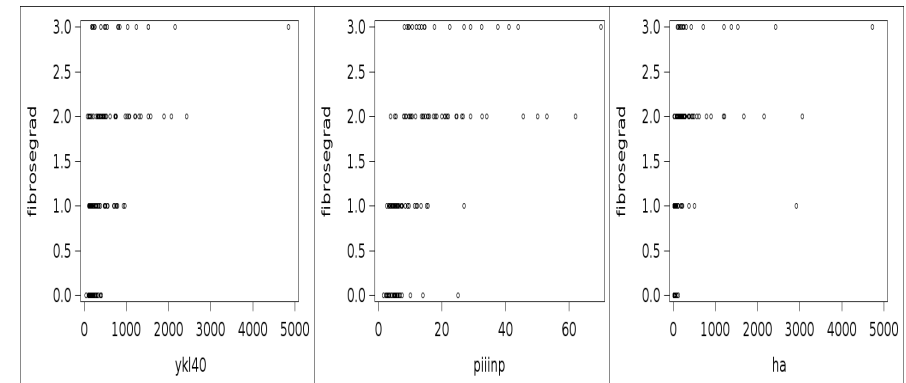
- ▶ Vi kan reducere til et binært respons og lave logistisk regression
 - men vi kan opdele flere steder
- ▶ Vi kan 'lade som om' det er normalfordelt
 - virker naturligvis bedst hvis der er mange responskategorier

61 / 117

Fordeling af blodmarkører

vist for hver fibrose kategori

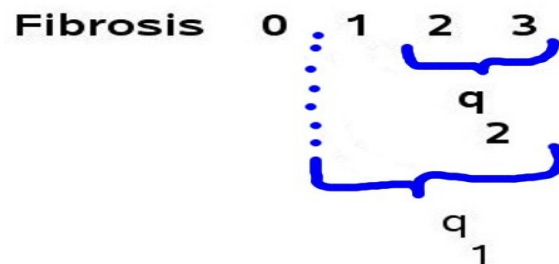
Er der noget problem ved de meget skæve fordelinger?

62 / 117

Kumulerede sandsynligheder

Sandsynlighed for *dette eller værre*

Tilbagegængning til sandsynligheder for de enkelte fibrosegrader:

$$p_0 = 1 - q_1, \quad p_1 = q_1 - q_2$$

$$p_2 = q_2 - q_3, \quad p_3 = q_3$$

63 / 117

Proportional odds model

Logistisk regression for hver tærskel,
med **samme afhængighed** af kovariaterne, dvs.

$$\text{logit}(q_3) = \beta_{03} + \beta_1 x_1 + \beta_2 x_2 + \beta_3 x_3$$

$$\text{logit}(q_2) = \beta_{02} + \beta_1 x_1 + \beta_2 x_2 + \beta_3 x_3$$

$$\text{logit}(q_1) = \beta_{01} + \beta_1 x_1 + \beta_2 x_2 + \beta_3 x_3$$

Her er kovariaterne de 3 biomarkører, alle $\log_2$ -transformerede:

Odds ratio vil **ikke afhænge af cutpoint**,
og denne antagelse testes automatisk som

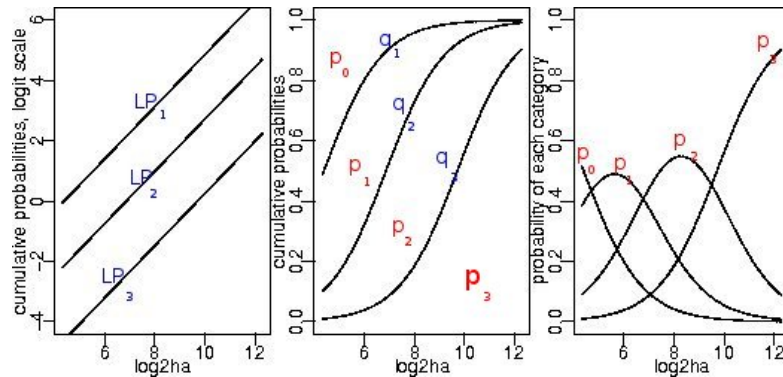
Proportional odds assumption

64 / 117

Illustration af predikterede sandsynligheder

i tilfælde af en enkelt kovariat

65 / 117

Model med alle tre kovariater

alle logaritmetransformeret ($\log_2$):

```
proc logistic data=fibrosis descending;
  model degree_fibr=lha lpiinp lykl40;
run;
```

som giver outputtet

Score Test for the Proportional Odds Assumption

Chi-Square	DF	Pr > ChiSq
9.6967	6	0.1380

som siger, at antagelsen om *proportional odds* ikke er direkte forkert

66 / 117

Output, fortsat

Analysis of Maximum Likelihood Estimates

Parameter	DF	Estimate	Standard Error	Wald Chi-Square	Pr > ChiSq	Standardized Estimate
Intercept 3	1	-12.7767	1.6959	56.7592	<.0001	
Intercept 2	1	-10.0117	1.5171	43.5506	<.0001	
Intercept 1	1	-7.5922	1.3748	30.4975	<.0001	
lha	1	0.3889	0.1600	5.9055	0.0151	0.4174
lpiinp	1	0.8225	0.2524	10.6158	0.0011	0.5231
lykl40	1	0.5430	0.1700	10.2031	0.0014	0.3750

Odds Ratio Estimates

Effect	Point Estimate	95% Wald Confidence Limits
lha	1.475	1.078 2.019
lpiinp	2.276	1.388 3.733
lykl40	1.721	1.233 2.402

Eksempel på fortolkning:

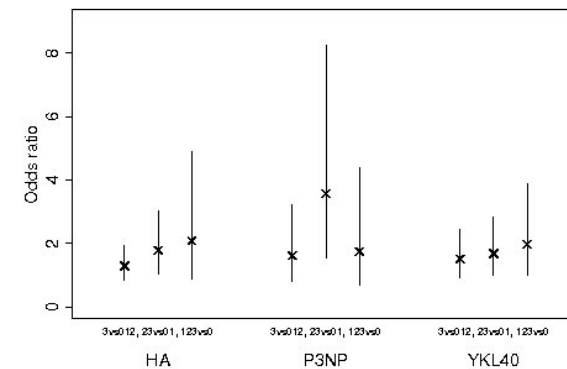
En fordobling af markøren ykl40 giver 72.1% større odds for at være i en høj kategori

67 / 117

Afvigelse fra proportional odds antagelsen?

Helt *frie* logistiske regressioner for hver tærskel giver disse odds ratio'er:

Måske er der lidt forskel på estimerne for lpiinp...

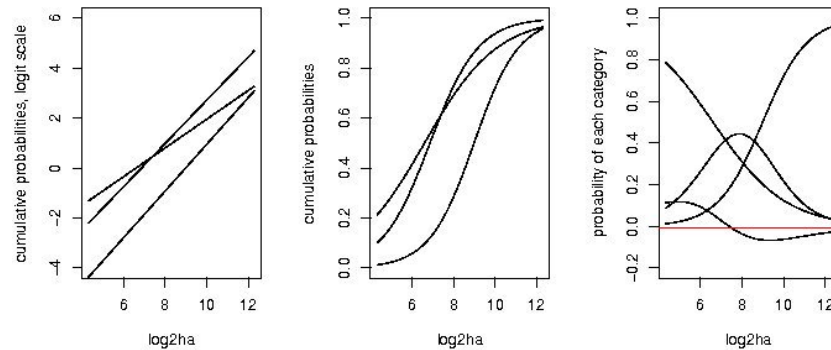
men det var altså ikke signifikant ($P=0.14$, se s. 66)

68 / 117

Hvis der ikke er proportional odds

kan vi få groteske resultater, i form af negative predikterede sandsynligheder....

69 / 117

Modelkontrol

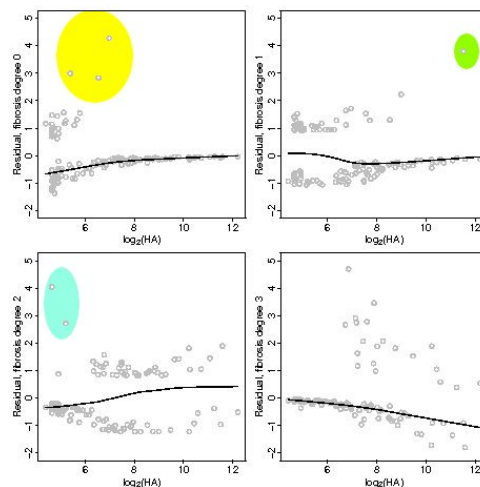
Der er flere ting, der skal checkes:

- ▶ **lineariteten** af kovariat-effekterne, på logit-skalaen, *ligesom for logistisk regression*, men der er mange residualplots: Et for hver kombination af fibrosegrad og kovariat, dvs. 12 i alt.
- ▶ **proportional odds** antagelsen
- ▶ modellens evne til faktisk at prediktere en fornuftig fibrosegrad

70 / 117

Residualplot for ha

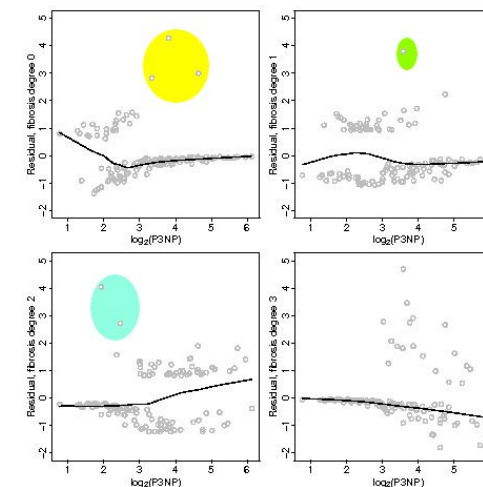

Svag afvigelse fra linearitet

71 / 117

Residualplot for p3np

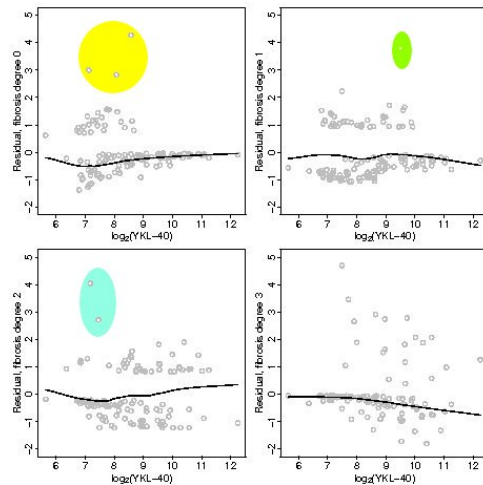

Nogen afvigelse fra linearitet

72 / 117

Residualplot for ykl40

Rimelig linearitet

73 / 117

Diagnostics

De farvede observationer skal man måske se lidt nærmere på:

- ▶ Tre gule for grad 0
som *burde* have haft en højere grad,
baseret på deres ret høje kovariat-værdier
– specielt for p3np
- ▶ En enkelt grøn for grad 1
som *burde* have haft en højere grad,
baseret på de meget høje kovariat-værdier
– specielt for ha
- ▶ To turkise for grad 2
som *burde* have haft en lavere grad,
baseret på de forholdsvis lave kovariat-værdier
– specielt for ha

74 / 117

Predikterede sandsynligheder

For hver person kan værdierne af de 3 blodmarkører benyttes til at prediktere sandsynligheder for hver af de 4 fibrosegrader.

Vi ser gerne, at disse *passer med* de faktiske fibrosegrader, altså at den predikterede sandsynlighed for den observerede fibrosegrad er så høj som muligt.

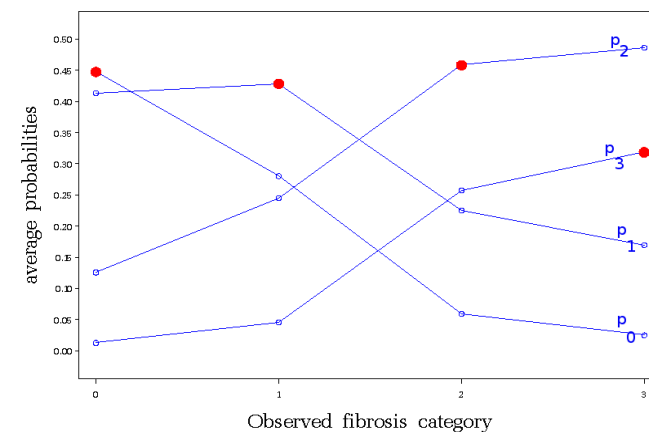
På s. 76 ses en figur, hvor

- ▶ X-aksen viser faktisk observeret fibrosegrad
- ▶ For alle personer med en bestemt observeret fibrosegrad (f.eks. 2) udregnes nu gennemsnitlig predikteret sandsynlighed for hver af de 4 fibrosegrader, og disse afsættes som punkter op ad Y-aksen. Det røde punkt svarer til den predikterede sandsynlighed for grad 2, som jo svarer til den observerede og derfor gerne skulle være høj.

75 / 117

Predikterede sandsynligheder, II

Værdierne svarende til den **korrekte fibrosegrad** er røde, og de skulle gerne være høje

76 / 117

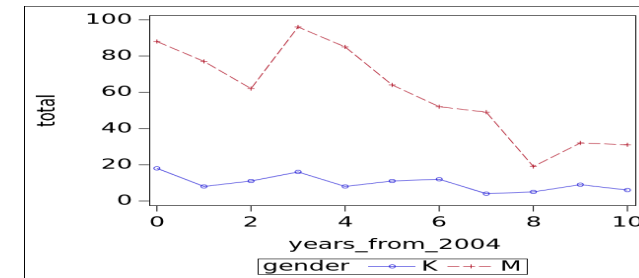
Observeret vs. predikteret fibrosegrad

Table of degree_fibr by pred_grad

degree_fibr	pred_grad					
Frequency	0	1	2	3	Total	
Col Pct						
0	13	12	1	0	26	
	59.09	29.27	1.96	0.00		
1	8	21	9	0	38	
	36.36	51.22	17.65	0.00		
2	1	7	27	7	42	
	4.55	17.07	52.94	58.33		
3	0	1	14	5	20	
	0.00	2.44	27.45	41.67		
Total	22	41	51	12	126	
77 / 117						

Tællel

Antal dræbte i trafikken fra 2004-2014, kønsopdelt,
fra Danmarks Statistik

Vi lader Y_{gt} (total) betegne antallet af trafikdræbte med køn g (gender) og tid t (years_from_2004), i alt 22 linier med 3 variable.

78 / 117

Binomialfordeling, med approksimationer

Hvis vi *vidste*, hvor mange personer, der var udsat for at blive dræbt i trafikken (N_{gt} , afhængig af køn g og årstal t), kunne vi modellere antal dræbte som en Binomialfordeling

$$Y_{gt} \sim \text{Bin}(N_{gt}, p_{gt})$$

men vi kender ikke N_{gt} , vi ved bare, at den er stor, og at p_{gt} er lille.
I sådan et tilfælde **approksimeres Binomialfordelingen af en Poisson-fordeling**:

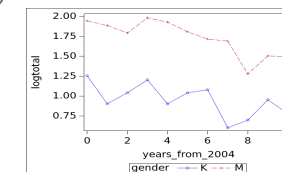
$$P(Y_{gt} = m) = \frac{\lambda_{gt}^m}{m!} \exp(-\lambda_{gt})$$

hvor $\lambda_{gt} = N_{gt}p_{gt}$ er **middelværdien, og variansen!!**.

79 / 117

Regression i Poisson-fordelingen

Da middelværdien af tællel skal være ikke-negativ, men er uden øvre grænse, modellerer vi den på log-skala (**log-link**):
 $\log(\lambda_i) = \beta_0 + \beta_1 x_{i1} + \beta_2 x_{i2}$ hvor kovariaterne her er hhv. køn (gender) og årstal, her angivet som år siden 2004 (years_since_2004).

Figuren kunne gøre det rimeligt at se på en lineær effekt af tid, og evt. inkludere en interaktion mellem køn og tid:
Er der sket et større fald for mænd end for kvinder?

80 / 117

Regression i Poisson-fordelingen, II

Vi anvender nu PROC GENMOD:

```
proc genmod data=trafik;
class gender;
model total=gender years_from_2004 gender*years_from_2004 /
dist=poisson link=log type3;
estimate 'reduktion pr. aar, M' years_from_2004 1
gender*years_from_2004 0 1 / exp;
estimate 'reduktion pr. aar, F' years_from_2004 1
gender*years_from_2004 1 0 / exp;
run;
```

På s. 113 er koden udbygget, så man kun får udskrevet relevante dele af output fra estimate-sætningerne.

81 / 117

Output fra Poisson-regression

med to separate lineære effekter af tid (mænd og kvinder), dvs. en **interaktion** (se også kode s. 113)

LR Statistics For Type 3 Analysis

Source	DF	Chi-Square	Pr > ChiSq
gender	1	164.73	<.0001
years_from_2004	1	36.73	<.0001
years_from_20*gender	1	0.52	0.4688

Contrast Estimate Results

Obs	Label	LBeta Estimate	LBeta LowerCL	LBeta UpperCL
2	Exp(reduktion pr. aar, M)	0.8932	0.8711	0.9160
4	Exp(reduktion pr. aar, F)	0.9154	0.8612	0.9730

Vi ser et estimat på ca. 10% reduktion pr. år (**faktorerne 0.8932 hhv. 0.9154**), nogenlunde ens for mænd og kvinder (P=0.47).

82 / 117

Output fra Poisson-regression, II

Vi udelader den insignifikante interaktion:

LR Statistics For Type 3 Analysis

Source	DF	Chi-Square	Pr > ChiSq
gender	1	435.50	<.0001
years_from_2004	1	88.09	<.0001

Obs	Label	LBeta Estimate	LBeta LowerCL	LBeta UpperCL
2	Exp(reduktion pr. aar, begge)	0.8964	0.8758	0.9175
4	Exp(gender, M vs. F)	6.0648	4.9478	7.4339

Begge effekter (køn og årstal) er signifikante:

- Ca. 10% fald i risiko pr. år
- Mænd har en ca. 6 gange så stor risiko som kvinder

83 / 117

Problemer med Poisson-fordelingen

Det er mere **reglen end undtagelsen**, at Poisson-fordelingen passer dårligt, fordi variansen er større end middelværdien (i Poisson-fordelingen er disse *ens*, som nævnt s. 79)

Vi har altså meget ofte **overspredning**:

- formentlig pga oversete kovariater
- med den konsekvens, at standard errors undervurderes
- og der findes **alt for stærke signifikanser**

Korrektion for overspredning (scale=p)

```
proc genmod data=trafik;
class gender;
model total=gender years_from_2004 /
dist=poisson link=log scale=p type3;
run;
```

84 / 117

Output ved korrektion for overspredning

Først selve estimatet for overspredningen (1.5830)

Criteria For Assessing Goodness Of Fit

Criterion	DF	Value	Value/DF
Pearson Chi-Square	19	47.6114	2.5059

Scale	0	1.5830	0.0000	1.5830	1.5830
-------	---	--------	--------	--------	--------

NOTE: The scale parameter was estimated by the square root of Pearson's Chi-Square/DOF.

Når der korrigeres for overspredningen, får man lidt bredere konfidensintervaller (jvf s. 83):

Contrast Estimate Results

Obs	Label	LBeta Estimate	LBeta LowerCL	LBeta UpperCL
2	Exp(reduktion pr. aar, begge)	0.8964	0.8640	0.9300
4	Exp(gender, M vs. F)	6.0648	4.3942	8.3706

85 / 117

Sammenlign med normalfordelingsanalyse

Da vi ikke har nogen antal på 0, kan vi tillade os at analysere **logaritmer**, og da antallene er rimeligt store, kan vi forsøge os med en *almindelig* model, dvs. en model baseret på en normalfordelingsantagelse:

Efter tilbagetransformation finder vi så (kode s. 115)

Obs	Parameter	back_ estimate	back_ lower	back_ upper	Probt
1	reduktion pr. aar, begge	0.89719	0.85501	0.94145	0.0002
2	gender, M vs. F	6.00260	4.42669	8.13954	<.0001

hvilket ses kun at være en anelse anderledes end det, vi fandt ved Poisson-analysen s. 85, (inkluderende overspredning).

86 / 117

Konklusion vedr. trafikuheld

- Der er flere mænd end kvinder, der bliver dræbt i trafikken, ca. 6 gange så mange
 - De færdes måske mere?
 - De er måske mere uforsigtige?
 - Alder er måske en skjult confounder?

Det kunne jo være, at der var mange flere mandlige bilister i de yngre aldersklasser... men dette er ikke registreret

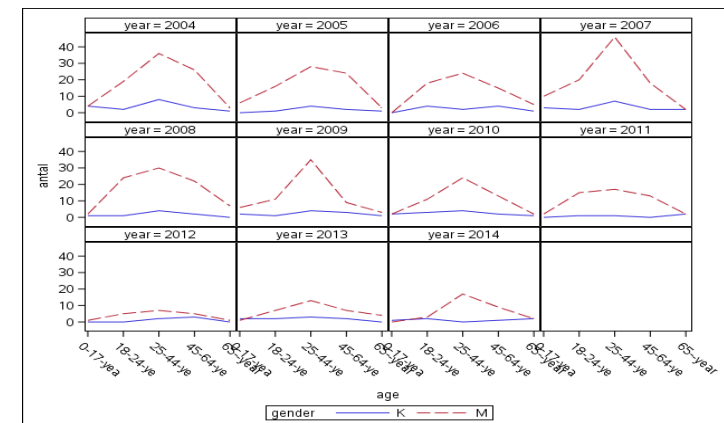
Se mere detaljerede figurer på de næste sider

- Der er sket en reduktion i antallet af trafikdræbte over årene 2004-2014, ca. 10% pr. år

87 / 117

Trafikuheld, opdelt på årstal

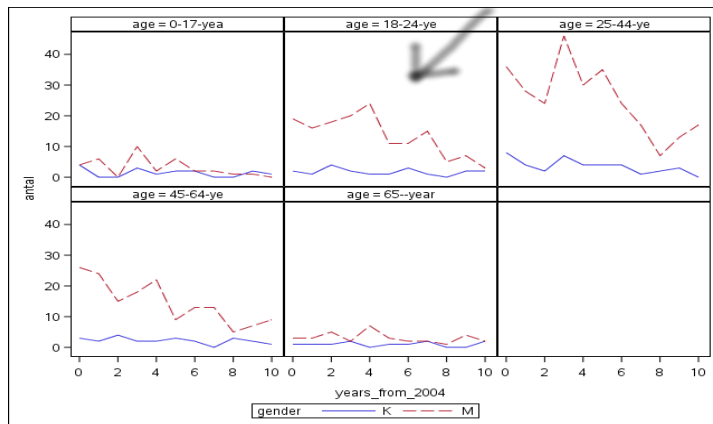
som funktion af alder (kode s. 116)

88 / 117

Trafikuheld, opdelt efter alder

som funktion af år siden 2004 (kode s. 116)

89 / 117

Trafikuheld, kun for 18-24-årige

med korrektion for overspredning på 1.1262
(scale=p, se kode s. 117)

LR Statistics For Type 3 Analysis

Source	Num DF	Den DF	F Value	Pr > F	Chi-Square	Pr > ChiSq
gender	1	18	38.93	<.0001	38.93	<.0001
years_from_2004	1	18	3.58	0.0749	3.58	0.0586
years_from_20*gender	1	18	0.84	0.3719	0.84	0.3598

Contrast Estimate Results

Obs	Label	LBeta Estimate	LBeta LowerCL	LBeta UpperCL
2	Exp(reduktion pr. aar, M)	0.8842	0.8328	0.9387
4	Exp(reduktion pr. aar, F)	0.9586	0.8161	1.1261

Det ser ud som om der er sket en noget større reduktion for mænd end for kvinder, men forskellen er ikke signifikant ($P=0.36$)

90 / 117

Sammenlign med normalfordelingsanalyse

Nu har vi et enkelt år, hvor der ikke er nogen kvinder, der er dræbt i trafikken, og så kan vi ikke bruge en normalfordelingsmodel på logaritmerne....fordi man ikke kan tage logaritmen til 0

Desuden er antallene generelt så små, når vi kun ser på en enkelt aldersklasse, at en normalfordelingsapproximation ikke ville være særlig god alligevel....

91 / 117

APPENDIX

Programbidder svarende til diverse slides:

- ▶ To-gange-to tabeller, s. 93
- ▶ Plot af binære data med loess-udglatning, s. 94
- ▶ Logistisk regression, s. 95-96
- ▶ GENMOD vs. LOGISTIC, s. 97-102
- ▶ Modelkontrol, s. 103-106
- ▶ Diagnostics, s. 107
- ▶ Alternative links, s. 108-111
- ▶ Ordinale data, s. 112
- ▶ Tælledata, s. 113-117

92 / 117

To-gange-to tabeller

Slide 7-10

```
proc freq data=farveblind;
  tables gender*farveblind /
  chisq nopercnt nocol expected riskdiffc relrisk;
weight antal;
run;
```

hvor datasættet farveblind indeholder 4 linier:

```
gender farveblind antal
pige nej 119
pige ja 1
dreng nej 144
dreng ja 6
```

93 / 117

Figurer

Slide 13

Plot af infektion vs. alder, med loess-smoother:

```
proc sgplot data=infektion;
  loess Y=infektion X=alder /
  group=over2timer smooth=0.8;
run;
```

94 / 117

PROC LOGISTIC i SAS

Slide 23-24

Den [skrabede kode](#) i LOGISTIC til den beskrevne logistiske regression:

```
proc logistic data=infektion;
  class over2timer / param=glm;
  model infektion(event="1") = over2timer alder;
run ;
```

95 / 117

PROC LOGISTIC i SAS

Slide 23-24

Udbygget kode

med [estimate-sætninger](#)

og konstruktion af [output-datasæt](#):

```
ods graphics on;
proc logistic plots=ALL data=infektion;
  class over2timer(ref="0") / param=glm;
  model infektion(event="1") = over2timer alder
  / clparm=wald lackfit aggregate /*scale=p*/ link = logit ;
  estimate "10 years" alder 10 / exp;
  estimate "more than two hours" over2timer 1 -1 / exp;
  estimate "10 years and more than two hours" over2timer 1 -1 alder 10 / exp;
  output out=pred lower=lower pred=phat resdev=resdev reschi=reschi upper=upper;
run ;
ods graphics off;
```

96 / 117

PROC GENMOD i SAS

Den [skrabede kode](#) i GENMOD til den beskrevne logistiske regression:

```
proc genmod descending data=infektion;
  class over2timer;
  model infektion = over2timer alder
    / dist = binomial link = logit ;
run ;
```

- ▶ [descending](#)-option sikrer, at man modellerer sandsynligheden for et 1-tal (ikke et 0)
- ▶ [class](#) fungerer som i GLM

97 / 117

PROC GENMOD i SAS

Udbygget kode med [estimate-sætninger](#) og konstruktion af [output-datasæt](#):

```
proc genmod descending data=infektion;
  class over2timer;
  model infektion = over2timer alder
    / dist = binomial link = logit ;
  estimate "10 years" alder 10 / exp;
  estimate "more than two hours" over2timer -1 1 / exp;
  estimate "10 years and more than two hours"
    over2timer -1 1 alder 10 / exp;
  output out=pred lower=lower pred=phat upper=upper
    reschi=reschi stdreschi=stdreschi
    cooksd=cooksd dfbeta=_all_;
run ;
```

98 / 117

Kommentarer til GENMOD-koden

Model-options

- ▶ [dist](#) angiver fordelingen, her en Binomialfordeling (med antalsparameter 1, dvs. en Bernoulli fordeling)
[Denne er vigtig at have med](#), ellers benyttes en Normalfordelingsantagelse.
- ▶ [link](#) angiver link-funktionen g
([logit](#) er default, så det behøver man faktisk ikke at skrive)
- ▶ [estimate](#)-sætninger, med [exp](#)-option
fordi vi så, at exponentialfunktionen til parametrene fortolkes som [odds ratio](#)'er

99 / 117

Noter til GENMOD-koden

- ▶ Outcome [infektion](#) er en 0/1-variabel, altså en Binomialfordelt størrelse med $n = 1$.
Dette kan skrives eksplicit ved at definere en variabel "antal=1;" og så benytte konstruktionen

```
model infektion/antal = over2timer alder
  / dist = binomial link = logit ;
```
- ▶ Hvis der er tale om grupperede data, vil variabelen antal angive, hvor mange personer, der har et bestemt mønster af kovariater, medens [infektion](#) så angiver, hvor mange af disse, der fik infektion

Nu er option `dist=binomial` strengt taget ikke nødvendig mere...

100 / 117

LOGISTIC eller GENMOD?

Fordele ved LOGISTIC:

- ▶ giver automatisk odds ratioer (uden estimate-sætninger)
- ▶ har flere automatiske plots (ikke en ubetinget fordel), men har dog plottet s. 26 (venstre del) som default
- ▶ har en ekstra modelkontrol, [Hosmer-Lemeshow](#) testet (option lackfit, se s. 37-38)
- ▶ har lettere variabelnavne for DFBETA, nemlig

```
DFBETA_Intercept DFBETA_over2timer0
DFBETA_over2timer1 DFBETA_alder
```

- ▶ har et test for antagelsen om [proportional odds](#) ved modellering af [ordinale data](#)

101 / 117

LOGISTIC eller GENMOD?

Ulemper ved LOGISTIC:

- ▶ pas på med selve parameterestimerne (brug PARAM=GLM)
- ▶ kan ikke håndtere så mange forskellige outcome typer som GENMOD
- ▶ har kun få mulige link-funktioner (Vi har her mest brugt den traditionelle *logit*, men benytter dog et *log*-link og *identity*-link sidst i forelæsnngen)
- ▶ mangler ASSESS-sætningen til modelkontrol (s. 44, 45, 106)

102 / 117

Goodness of fit

Slide 36-38

udføres i LOGISTIC med option lackfit:

```
proc logistic data=infektion;
  class over2timer / param=GLM;
  model infektion(event="1") = over2timer alder
    / lackfit link=logit ;
run ;
```

103 / 117

Check af linearitetsantagelsen for alder

Slide 39-42

- ▶ Alderseffekt modelleret med både alder og $\log(\text{alder})$ (output s. 39-40). Definer:
 $\text{logalder50} = \log(\text{alder}) / \log(1.1) - \log(50) / \log(1.1)$;
 og brug modellen

```
model infektion = over2timer alder_minus50 logalder50
  / dist = binomial link = logit;
```
- ▶ Alderseffekt modelleret som lineær spline (output s. 41-42):
 Definer $\text{alder_over60} = (\text{alder} > 60) * (\text{alder} - 60)$ og
 $\text{alder_over75} = (\text{alder} > 75) * (\text{alder} - 75)$
 og brug modellen

```
model infektion/antal = over2timer alder
  alder_over60 alder_over75 / dist = binomial link = logit;
```

104 / 117

Plot af standardiserede residualer

Slide 43

Modellen er den på s. 23, hvor vi har output-sætningen:

```
output out=pred lower=lower pred=phat upper=upper
      reschi=reschi stdreschi=stdreschi cooksd=cooksd dfbeta=_all_;
```

Ud fra datasættet pred kan man nu selv styre plottene, f.eks. plottet s. 43:

```
proc sgplot data=pred_linear;
  loess Y=stdreschi X=alder / group=over2timer smooth=0.7;
run;
```

105 / 117

Plot af kumulerede residualer

Slide 44

Figuren med simulationer af de kumulerede residualer er dannet ved at benytte linien

```
assess var=(alder) / resample npaths=40 seed=106165;
```

i PROC GENMOD konstruktionen

Værdien for seed er tilfældigt valgt, jeg bruger sædvanligvis denne, fordi jeg kan huske den

```
proc genmod descending data=infektion;
  class over2timer;
  model infektion = over2timer alder
    / dist = binomial link = logit;
  assess var=(alder) / resample npaths=40 seed=106165;
run ;
```

106 / 117

Diagnostics

Slide 46-47

Modellen er den på s. 23 (øverste del), hvor vi har tilføjet output-sætningen:

```
output out=pred lower=lower pred=phat upper=upper
      reschi=reschi stdreschi=stdreschi cooksd=cooksd dfbeta=_all_;
```

Ud fra datasættet pred kan man nu selv styre plottene, f.eks.

```
proc sgplot data=pred;
  scatter Y=cooksd X=alder / group=over2timer;
run;
proc sgplot data=pred;
  scatter Y=DFBeta4 X=alder / group=infektion;
run;
```

Bemærk: Variablen DFBeta4 betegner det 4. parameterestimat i rækken, dvs. koefficienten til alder (først er der intercept, samt 2 parametre svarende til grupperingen over2timer).

107 / 117

Relativ risiko for farveblindhed

Slide 51-52

Risk Ratio (relativ risiko) estimeres i GENMOD med **log-link**. Bemærk brugen af weight option:

Data:

```
gender farveblind antal
pige nej 119
pige ja 1
dreng nej 144
dreng ja 6
```

```
proc genmod data = farveblind;
  class gender;
  weight antal;
  model farveblind = gender /
    dist=binomial link=log;
  estimate "boys vs girls"
    gender 1 -1 / exp;
run;
```

Bemærk den manglende descending-option, fordi farveblind='ja' er først i alfabetet

108 / 117

Alternativ datastruktur for farveblindhed

```
gender total farveblinde
pige 120 1
dreng 150 6
```

Så bruges i stedet programbidnen

```
proc genmod data = farveblind;
class gender;
model farveblinde/total = gender /
      dist=binomial link=log;
estimate "boys vs girls" gender 1 -1 / exp;
run;
```

109 / 117

Test for trend

Slide 55-56

Modellen antager linearitet i skostørrelse: $p_i = \alpha - \beta \times \text{sko}_i$

kan udføres som en regression i Binomial-fordelingen,
med identity-link i GENMOD,
her med **med mulig overspredning** (option pscale)

```
proc genmod data = sko;
model kejsersnit/total = skonummer /
      dist=binomial link=identity aggregate pscale;
run;
```

Bemærk skrivemåden i Model-sætningen: kejsersnit/total

110 / 117

Modelkontrol af lineariteten, kejsersnit

Slide 57-58

Check af linearitet kan foretages ved at sætte en kopi
(skostr=skonummer) ind som ekstra faktor i modellen:

```
proc genmod descending data = sko;
class skostr;
model kejsersnit/total = skonummer skostr /
      dist=binomial link=identity type3;
run;
```

111 / 117

Proportional odds model

Slide 66-67

Logistisk regression for hver tærskel,
med **samme afhængighed** af kovariaterne (**link=cumlogit**),
som her alle er $\log_2$ -transformerede:

```
proc logistic data=fibrosis descending;
model degree_fibr=lha lpiinp lykl40;
run;
```

Odds ratio vil **ikke afhænge af cutpoint**,
og denne hypotese testes automatisk
(**proportional odds assumption**)

112 / 117

Poisson analyse

Slide 81-82

```
proc genmod data=trafik;
class gender;
model total=gender years_from_2004 gender*years_from_2004 /
dist=poisson link=log type3;
estimate 'reduktion pr. aar, M' years_from_2004 1
gender*years_from_2004 0 1 / exp;
estimate 'reduktion pr. aar, F' years_from_2004 1
gender*years_from_2004 1 0 / exp;
ods output Estimates=estimator;
run;

proc print data=estimator; where substr(Label,1,3)="Exp";
var Label LBetaEstimate LBetaLowerCL LBetaUpperCL;
run;
```

113 / 117

Poisson analyse

Slide 84-85

Her bruges scale=p for at korrigere for overspredning, ellers helt som s. 113

```
proc genmod data=trafik;
class gender;
model total=gender years_from_2004 gender*years_from_2004 /
dist=poisson link=log scale=p type3;
run;
```

114 / 117

Normalfordelingsmodel for tællel

bør foretages på logaritmetransformerede data:
logtotal=log10(total):

Slide 86

```
proc glm data=ny;
class gender;
model logtotal=gender years_from_2004 /
solution clparm;
estimate 'reduktion pr. aar, begge' years_from_2004 1;
estimate 'gender, M vs. F' gender -1 1;
ods output Estimates=estimator;
run;

data ud;
set estimator;

back_estimate=10**Estimate;
back_lower=10**LowerCL;
back_upper=10**UpperCL;
run;

proc print data=ud;
var Parameter back_estimate back_lower back_upper Probt;
run;
```

115 / 117

Opdelte plot (panels)

Slide 88-89

```
proc sort data=a1; by gender;
run;

proc sgpanel data=a1;
panelby gender;
series Y=antal X=years_from_2004 / group=age;
run;

proc sort data=a1; by year;
run;

proc sgpanel data=a1;
panelby year / rows=3 columns=4;
series Y=antal X=age / group=gender;
run;
```

116 / 117

Poisson analyse, kun for 18-24 årige

Slide 90

```
proc genmod data=a1; where age="18-24-ye";  
class gender age;  
model antal=gender years_from_2004 gender*years_from_2004 /  
dist=poisson link=log scale=p type3;  
estimate 'reduktion pr. aar, M' years_from_2004 1  
        gender*years_from_2004 0 1 / exp;  
estimate 'reduktion pr. aar, F' years_from_2004 1  
        gender*years_from_2004 1 0 / exp;  
ods output Estimates=estimator;  
run;  
  
proc print data=estimator; where substr(Label,1,3)="Exp";  
var Label LBetaEstimate LBetaLowerCL LBetaUpperCL;  
run;
```

